

РЕЦЕНЗИЈА

(*Политичке животиње и звери*)

Монографија др Зорана Димића, која се бави Аристотеловим заснивањем филозофије политике, под називом „Политичке животиње и звери“, кроз импозантну литературу и садржај, уводи нас у изузетно оригиналну и теоријски аргументовану анализу Аристотеловог разумевања политике. Без обзира што нам се данас чини да је човек напредовао у процеу организације своје друштвене заједнице, зачудићемо се читајући ову књигу колико се у разумевању политичког живота, барем у њеним основним постулатима, није одмакло даље од онога о чему су писали антички филозофи, особито Платон и Аристотел. Управо због тога разумевање Аристотелове филозофије политике битно је не само са аспекта историје политичке филозофије, него и са аспекта актуелности везане за савремена политичка збивања у свету.

Зоран Димић је своју експертску анализу спровео кроз увод и четири поглавља на 119 страна са изворним и секундарним библиографским јединицама, претежно на енглеском језику. У првом поглављу монографија се бави доместикацијом, односно припитомљавањем и домаћинством. Ово поглавље инспирисано је Аристотеловом дефиницијом човека као *politikon zōon*, и у њему се аутор бави људском животињском праксом која претходи настанку полиса и обликовању човека као политичке животиње. Аутор нам показује да је доместикација један врло комплексан процес, те да се она не може ограничити само на „припитомљавање животиња и биљака“, већ и на „људску животињу“. Доместикација, по аутору, није једносмеран већ вишедимензионалан процес, у коме су људи, животиње и биљке уједно биле и субјекат и објекат припитомљавања. У том смислу домаћинство према Аристотеловом схватању чини заједница људи, животиња и биљака, где свако има своју улогу и одређени посао. Домаћинство је организовано на основу способности за одређену врсту рада, те је стога ту запажена строга хијерархија (господар - роб, мушкарац-жена). Највеће достигнуће у организацији посла пре полиса збива се управо у домаћинству кроз поделу рада. Аутор закључује да је кроз поделу рада човек остварио победу против свакодневне неизвесности у борби за живот, чиме превазилази своје дивље стање.

Друго поглавље се бави домаћинством и економијом, па одговара на питање како се домаћинство одржава и како постаје успешно. Овде се осветљава унутрашња структура домаћинства, његове функције, циљеви и задаци. Проблему економије овде се приступа кроз упознавање њених носиоца у домаћинству, што је посебно важно за вештину стицања иметка. Овде аутор још једном наглашава Аристотелов став, да је за домаћинство од суштинске важности да свако ради посао за који је одређен, што значи да неки владају а да се други покорављају. Премда савременом читаоцу може много тога да засмета у Аристотеловој подели посла, аутор наглашава да је управо та организација домаћинства била онај „напредни“ модел који је одвајао Грке од варвара.

Треће поглавље се бави настанком полиса и развојем политичке природе човека. За разлику од домаћинства где имамо строгу поделу послова, полис представља дисконтинуитет у односу на све остале облике удруживања. „Парадоксално бисмо могли рећи да полис настаје и опстаје управо на томе што се у њему владари и поданици не баве искључиво својим послом већ и туђим, тј. што се у владању и покорављању међусобно смењују.“ (З.Д.) Док у првом и другом поглављу аутор анализира Аристотелов став да је „човек по природи *politikon zōon*“, у овом поглављу расправља о Аристотеловој тези да је човек „једина животиња која има логос“. Логос је оно што човека одваја од животиње и оно што омогућава стварање полиса. „Док се у домаћинству и селу увек недвосмислено зна ко влада а ко је потчињен, односно док се исто тако зна ко утврђује шта је праведно а шта није, дотле у полису по оба ова питања ствар стоји битно дручије.“ (З.Д.) Наиме, у полису носилац власти никада није исти, већ се на тој позицији стално смењују они који владају и они који се потчињавају ради добробити целе заједнице.

Четврто поглавље носи назив „Аристотелово заснивање филозофије политике“ и у њему аутор сукобљава Платонову и Аристотелову политичку филозофију, како би што прецизније указао на спецификацију и актуелност Аристотелове филозофије политике. Основна идеја Аристотелове филозофије политике није стварање некакве идеалне слике најбољег могућег политичког поретка као код Платона, већ анализа међусобно различитих политичких искустава. За разлику од Платона који политику декларише као позитивно знање, Аристотел политику пре види као спор у коме немамо готове одговоре на питање шта је праведно а шта није. У полису грађани треба увек изнова да расправљају о

питањима везаним како за судбину грађана, тако и о томе који је облик политичког уређења најбољи за њих. Аутор овде посебно наглашава да Аристотел не изводи дефиницију човека из појмова, или из идеалних форми, идеја, већ на темељу реалне политичке праксе.

Монографија др Зорана Димића наглашава на један изузетно стручан и методолошки релевантан начин актуелост Аристотелове филозофије политике, а да при томе остаје на аутентичним изворима Аристотеловог дела „Политика“. „Аристотелово бављење овом облашћу можемо означити као упорно и непрестано настојање да се сваки појединачни политички поредак узме као јединствени свет за себе, и као полазна тачка промишљања филозофије политике, упркос наметљивом диктату постојећих теоријских погледа да се различити политички системи сагледају и схвате према генералним обрасцима“ (З.Д). Аутор наглашава да је поље политичког деловања управо нешто наглашено људско (логосно), оно нешто по чему се човек издваја од осталих живих бића, те да је процес одлучивања у полису резултат људског напора и прегнућа. Зато је природни карактер политичког деловања вођење дебата, расправа, о свим важним државним питањим, а не наметање јединствене матрице мишљења, у чијој позади по правилу увек стоји некаква идеологија.

Аутор монографије др Зоран Димић нам на веома систематичан начин, јасним и прецизним стилем даје иновативну интерпретацију изузетно значајне теме, везане за Аристотелову дефиницију човека као *politikon zōon*. Аутор овој теми прилази интердисциплинарно (кроз биологију, историју, антропологију), али су закључци до којих долази поткрепљени чврстом логичком аргументацијом, у духу најбољих филозофских коцепција. Научна монографија „Политичке животиње и звери“, представља високопрофесионално и ванредно занимљиво дело, те ће стога научној и стручној јавности представљати драгоцен извор тумачења и осаврењивања једне класичне теме.

У Нишу, 24.12. 2021. године

Проф. др Слађана Ристић Горгиев
Филозофски факултет
Департман за филозофију

Слађана Р.Т.